

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор
Запорізького національного університету

О.Г. БОНДАР
23 2026 р.

ВИТЯГ

з протоколу фахового семінару кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету від 30.03.2026 № 10

Присутні: д.ю.н., професор, в.о. декана юридичного факультету Запорізького національного університету Коломоєць Т.О., д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Курінний Є.В., д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Верлос Н.В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Омельянчик С.В., доктор філософії у галузі права (PhD), доцент, доцент кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Титаренко М.В., доктор філософії у галузі права (PhD), викладач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Франковська С.А., здобувачка кафедри конституційного та адміністративного права Муцурасва Л.А.

Головуючий: д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Колпаков В.К.;

Секретар: доктор філософії у галузі права (PhD), старший викладач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Свтушенко Д.С..

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: обговорення основних наукових результатів дисертації Муцурасвої Луїзи Асхабівни на тему «Відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право», для їх апробації та оцінки їх новизни, теоретичного та практичного значення.

СЛУХАЛИ: здобувачку Муцурасву Л.А. про результати виконаного наукового дослідження.

Здобувачка стисло представила основні наукові положення та теоретичні висновки, що стосуються дослідження відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за

законодавством України та країн ЄС. У подальшому доповідачка акцентувала увагу присутніх на отриманих нею результатах аналізу відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС, а також основних висновках щодо генези, сучасного стану та тенденцій законодавчого регулювання й доктринальних підходів у досліджуваній сфері.

Продовжуючи виступ, здобувачка зосередила увагу на результатах дослідження, присвячених підставам адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями, характеристиці елементів правопорушень у сфері антикорупційних обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями, із детальним аналізом суб'єктивних та об'єктивних елементів, особливостей їх прояву та проблемним питанням кваліфікації протиправних діянь як підставі відповідальності публічних службовців за одержання подарунків. Окрему увагу дисертантка зосередила на порівняльно-правовому аналізу досвіду зарубіжних країн, й зокрема країн ЄС, унормуванню засад відповідальності публічних службовців за одержання подарунків, із обґрунтуванням доцільності запозичення відповідних позитивних практик для України в аспекті сучасних вітчизняних євроінтеграційних правотворчих та державотворчих процесів. Дисертантка обґрунтувала, що адміністративна відповідальність за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків має чотирикомпонентну структуру підстав її реалізації, яка включає нормативну, фактичну, юридичну та процесуальну складові, де визначено, що юридична підстава у справах за ст. 172-5 КУпАП має самостійне значення і полягає в обов'язковому встановленні повного складу правопорушення, зокрема причинно-наслідкового зв'язку між одержанням подарунка та виконанням функцій держави або місцевого самоврядування. При аналізі інших трьох компонентів структури було зосереджено увагу на їх унікальності у розрізі доктринального розуміння (у генезі та авторській варіації), нормативної фіксації та практики застосування (тенденцій, сформованих моделей, їх ефективності та дієвості для сучасного етапу існування держави). Приділено увагу авторським пропозиціям стосовно модифікації суб'єктного складу відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями, розгляду відповідних порушень «подарункових правил» як складової ширшого антикорупційного механізму, пов'язаного з конфліктом інтересів, неправомірною вигодою та порушенням стичних стандартів публічної служби, перегляду системи принципів відповідальності, системи заходів реагування для забезпечення їх релевантності суспільній шкідливості відповідних протиправних діянь, вчинених спеціальними суб'єктами. На завершення було запропоновано пріоритетні напрями вдосконалення доктринального розуміння та унормування відповідальності публічних службовців за порушення обмежень щодо одержання подарунків. Завершивши доповідь, здобувачка відповіла на запитання учасників фахового семінару.

Колпаков В.К., д.ю.н., професор: Ви детально зупиняєтесь на аналізі

доктринальних підходів щодо розуміння подарунку, зазначаючи, що помилковим є ототожнення його із суміжними правовими поняттями, що й обумовлює проблематику кваліфікації можливих порушень щодо їх одержання публічними службовцями. Уточніть, будь ласка, Вашу позицію стосовно такої помилковості і в чому вона знаходить свій прояв.

Муцураєва Л.А., здобувачка: Дякую за запитання. Дійсно, у вітчизняній, як, до речі і у зарубіжній, правовій доктрині розумінню подарунку приділяється достатньо багато уваги, про що я і зазначаю у роботі, із посиланням на роботи вчених-правників. Водночас непоодинокі випадки помилкового ототожнення подарунків із суміжними правовими поняттями зумовлені тим, що, на жаль, не завжди приділяється достатньо уваги виокремленню та аналізу їх ознак, а отже узагальненим є підхід до подібності подарунку із, наприклад, пожертвою, гуманітарною допомогою тощо. В основному, доктринальний аналіз ґрунтується на нормі-дефініції «подарунок», із акцентом уваги на зовнішніх формах його прояву. Водночас, такий узагальнений аналіз не дозволяє відмежувати подарунки від суміжних понять, які за зовнішніми формами є подібними до подарунку, однак за основними ознаками, які формують їх ресурс, є абсолютно відмінними. Відповідний суміжний понятійний ряд варто формувати за рахунок подарунку, пожертви, неправомірної вигоди, гуманітарної допомоги тощо й акцентувати увагу, що в аспекті антикорупційного інституту подарунок відрізняється ознакою «... отримання безоплатно або за ціною, нижчою, ніж ринкова ...», водночас наявність інших ознак відрізняє його від інших суміжних понять. Так, наприклад, якщо за формами прояву подарунок є тотожним із неправомірною вигодою, тоді як за ознакою легальності підстав отримання вони відрізняються. Саме аналіз ознак подарунку і дозволяє не тільки запропонувати суміжний понятійний ряд, але й запропонувати співвідношення відповідних понять, із обґрунтуванням того, що подарунок є самостійним поняттям, із унікальним ресурсом, який і дозволяє використовувати якого як антикорупційний інструментарій. Дякую.

Верлос Н.В., д.ю.н., професор: Ви пропонуєте досить багато власних класифікацій, в т.ч. й стосовно різновидів подарунків. Будь ласка, уточніть свою позицію, які саме різновиди подарунків Ви пропонуєте саме в аспекті відповідальності публічних службовців за порушення обмежень та заборон щодо їх одержання.

Муцураєва Л.А., здобувачка: Дякую за Ваше запитання. Так, дійсно, Ви слушно зазначили, що класифікаційний розподіл подарунків є важливим в аспекті визначення підстав для визначення видів юридичної відповідальності публічних службовців за порушення обмежень та заборон щодо їх одержання. Так, пропонується у роботі виділяти заборонені подарунки, за одержання яких передбачається виключно кримінальна відповідальність, що є цілком логічним з огляду на те, що ці подарунки саме є забороненими для осіб, які служать публічним інтересам, з огляду на можливість використання їх в якості впливу на публічних службовців, на їх професійну діяльність і водночас як інструмент можливого неправомірного «прихованого» збагачення публічних службовців.

Виокремлюються також обмежені подарунки, стосовно яких законодавець передбачає певні «межі», і саме порушення цих меж і є підставою для адміністративної відповідальності, про що неодноразово зазначалося у працях вчених-правників. Варто також зазначити, що і дисциплінарна відповідальність також передбачена за порушення відповідних положень щодо одержання обмежених подарунків. І, нарешті, дозволені подарунки, за одержання яких відповідальність не передбачена для публічних службовців. У роботі додатково пропонується ще виділяти «декларованих подарунків як інструменту посилення прозорості й превентивного контролю». Дякую.

Омельянчик., к.ю.н., доцент: У роботі Ви приділяєте багато уваги порівняльно-правовому аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду регламентації заборон та обмежень щодо одержання публічними службовцями подарунків, що беззаперечно є важливим особливо в контексті реалізації євроінтеграційних прагнень України. Уточність, будь ласка, в чому полягає специфіка досвіду унормування відповідних обмежень та відповідальності за їх порушення у зарубіжних країнах і які тенденції Ви виокремили у правотворчості та правозастосуванні зарубіжних країн, в т.ч. й країн ЄС у частині обмежень щодо одержання публічними службовцями подарунків. Дякую.

Муцураєва Л.А., здобувачка: Дякую за запитання. Дійсно у підрозділі 3.1. детально аналізується досвід зарубіжних країн стосовно визначення обмежень щодо одержання публічними службовцями подарунків та відповідальності за порушення відповідних обмежень. По-перше, у зарубіжних країнах відповідні відносини регулюються завдяки «інтеграції» у нормативний масив етичних положень, по-друге, із поєднанням загально регулятивного та унормування у кодексах етики, професійних стандартах (наприклад, досвід Норвегії, Данії, Нідерландів), по-третє, із акцентом на тісний зв'язок із конфліктом інтересів та способами його вирішення (скандинавський підхід), по-четверте, із унормуванням в якості підстав можливого притягнення до відповідальності за «наміри», «приготування», із максимальним прагненням «перехопити можливі протиправні діяння і мінімізувати можливі їх наслідки» (досвід Франції, Нідерландах, Бельгії, Австрії, Іспанії). У роботі визначено, що зарубіжний досвід демонструє кілька базових тенденцій: по-перше, орієнтацію на мінімізацію будь-яких форм залежності публічного службовця від приватних осіб; по-друге, поєднання правових та етичних механізмів регулювання; по-третє, підвищену увагу до декларування, прозорості та внутрішнього контролю; по-четверте, врахування не лише вартості подарунка, а і його мети, систематичності, контексту та можливого впливу на службову діяльність. У зв'язку з цим запропоновано, щоб удосконалення українського законодавства здійснювалося шляхом гармонізації правил щодо одержання подарунків із положеннями про конфлікт інтересів, фінансовий контроль, дисциплінарну відповідальність та службову етику. Саме комплексне поєднання цих елементів здатне забезпечити реальну ефективність антикорупційного механізму у сфері одержання подарунків. Дякую.

ВИСТУПИЛИ: науковий керівник здобувача доктор юридичних наук,

професор, член-кореспондент НАПрН України, Заслужений юрист України, в.о. декана юридичного факультету Коломоєць Т.О., а також д.ю.н., професор Колпаков В.К., д.ю.н., професор Курінний Є.В., доктор філософії у галузі права (PhD), старший викладач Євтушенко Д.С., к.ю.н., доцент Омельянчик С.В., д.ю.н., професор Верлос Н.В.

Після відповідей на запитання учасників фахового семінару було озвучено **висновок наукового керівника** Коломоєць Т.О. з оцінкою роботи здобувачки у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану.

Науковий керівник здобувача Коломоєць Т.О. вказала на те, що здобувачка повною мірою опанувала освітню складову освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Освітня складова індивідуального плану роботи здобувачки виконувалась вчасно та із досягненням достатніх результатів вивчення навчальних дисциплін, із активною участю здобувачки в одержанні знань у неформальній освіті, із поєднанням навчання в аспірантурі. Як наслідок, Муцурасва Л.А. здобула теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових, новаційних ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, достатньою мірою оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, що підтверджується проведенням нею власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Неухильно дотримуючись високих стандартів академічної та професійної доброчесності, здобувачкою опрацьовано значну кількість наукових, нормативно-правових та інших джерел, які стосуються теми дисертаційного дослідження.

Науковий керівник особливо відзначила наполегливість здобувачки, її активність та цілеспрямованість. Здобувачка яскраво та послідовно демонструвала прагнення до вироблення орієнтованих на практичне застосування в умовах сучасних реалій теоретичних концепцій та прикладних законодавчих рішень, підкріплених належним науковим обґрунтуванням. Зміст дисертації відображає здійснення здобувачкою критичного переосмислення наявних та створення нових цілісних знань. У процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи, дослухаючись до загальних настанов наукового керівника, здобувачка виявила високий ступінь самостійності під час започаткування, планування, реалізації та коригування процесу наукового дослідження. Активним було залучення здобувачки до виконання науково-дослідних завдань у рамках планів діяльності Навчально-наукової лабораторії дослідження проблем службового права НАПрН України, яка функціонує на базі Запорізького національного університету, до виконання комплексних наукових досліджень, які виконувались на кафедрі конституційного та адміністративного права в рамках науково-дослідної роботи, а саме: «Організаційно-правові механізми забезпечення відбудови повоєнної України в умовах інтеграції до Європейського Союзу» (номер державної реєстрації: 0123U001864). Результати дисертаційного дослідження

здобувачки впроваджено в освітній процес, використовуються у науково-дослідній діяльності юридичного факультету Запорізького національного університету при підготовці та проведенні аудиторних занять з навчальних дисциплін «Адміністративне право України», «Антикорупційне право», «Службове право», «Адміністративно-процесуальне право», «Міжнародно-правові та європейсько-правові стандарти публічного адміністрування», «Адміністративно-процедурне право» для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти, при організації, проведенні наукових, науково-практичних заходів, при підготовці тез, статей, виконанні наукових робіт на держбюджетній основі.

За результатом виконання дисертаційної роботи є всі підстави вважати, що наукова робота є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних наукових досліджень, яке присвячено відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС. У роботі наведено положення, висновки та рекомендації, що характеризуються науковою новизною.

Зважаючи на вищевикладене, науковий керівник здобувачки Коломоєць Т.О. вважає, що наукова кваліфікація Муцураєвої Л.А. відповідає вимогам, що пред'являються до здобувача ступеня доктора філософії, а дисертація «Відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС» може бути рекомендована до прийняття до розгляду спеціалізованою вченою радою.

Долучившись до **обговорення основних наукових результатів** дисертації, доктор філософії у галузі права (PhD), старший викладач **Євтушенко Д.С.** відзначила, що здобувачці вдалося всебічно проаналізувати відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС, охарактеризувати підстави відповідальності, із виокремленням проблемних питань кваліфікації, детально зупинитися на доктринальному розумінні подарунку та на підставі порівняльно-правового аналізу відмежувати його у суміжному понятійному ряду, що й обумовило обґрунтування його унікального самостійного характеру, а також системно визначити ключові проблеми та недоліки наявного антикорупційного законодавства у частині регламентації «подарункових обмежень» для публічних службовців та відповідальності за їх порушення. Вона підкреслила, що робота має практичне значення, оскільки запропоновані науково обґрунтовані рекомендації сприяють удосконаленню правозастосовної діяльності у частині дотримання публічними службовцями «подарункових обмежень», запобігання вчиненню їх порушень, а також кваліфікації порушень відповідних нормативно-правових положень, із розмежуванням підстав для можливого притягнення публічних службовців до різних видів юридичної відповідальності, й формуванню новітніх нормативних моделей відносин у сфері публічної служби, у сфері антикорупції, в т.ч. й на підставі впровадження новаційних позитивних нормотворчих та правозастосовних практик за результатами опрацювання зарубіжних аналогів.

Також Євтушенко Д.С. відзначила високий рівень теоретичної опрацювання теми, системність підходу здобувачки до аналізу адміністративно-правових норм, правовідносин та актів реалізації прав, а також коректно сформульовану мету та завдання дослідження, що забезпечує логічну послідовність викладу матеріалу та надає роботі цілісного наукового характеру. Особливу увагу Євтушенко Д.С. звернула на компетентності використання здобувачкою розмаїття методів наукового пізнання, із урахуванням особливостей предмету дослідження та спрямованістю на досягнення результату у вигляді формулювання науковообґрунтованих рекомендацій як підґрунтя для нормопроєктної та правозастосовної роботи.

Висловлюючи свою позицію щодо наукового рівня дисертації, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету **Колпаков В.К.**, зазначив, що дисертаційна робота Муцураєвої Л.А. характеризується поєднанням традиційного академічного підходу та впровадження інновацій при розгляді питань, визначених в якості індикаторів для розділів та підрозділів дисертації. Авторка не просто погоджується із певними доктринальними позиціями, вона коректно полемізує, критикує, наводить власні аргументи на підтвердження чи спростування тієї чи іншої позиції. Імпонує підхід здобувачки, яка прагне не лише окреслити існуючі проблеми у сфері регулювання відповідальності публічних службовців за порушення обмежень щодо одержання подарунків, але й запропонувати власні шляхи їх врегулювання. Це стосується не тільки суто доктринальних положень, в т.ч. й стану нормативно-правового регулювання відповідних відносин, «якості» такого регулювання та ефективності правозастосовної діяльності у зазначеній сфері відносин, обґрунтовуючи потребу комплексного підходу до вирішення відповідного питання в межах проблематики антикорупційного права. Варто відзначити, що авторкою пропонується чимало авторських дефініцій, класифікацій, переліків ознак правових явищ, що беззаперечно може слугувати складовою наукового базису для сучасної вітчизняної нормотворчості, а також може бути корисним для сучасних наукових галузевих та міжгалузевих досліджень.

Позитивними характеристиками наукового дослідження здобувачки, що дістали схвальний відгук д.ю.н., професора, професора кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету **Курінного Є.В.**, є належним чином здійснена структурованість дисертації, яка забезпечує послідовне та ґрунтовне дослідження відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС. Зокрема, відзначено ґрунтовний підхід до місця і ролі подарунків у суміжному понятійному ряду, із детальним порівнянням їх приватно-правовим аналогом, неправомірною вигодою, гуманітарною допомогою тощо, що дозволило сформулювати авторський перелік ознак подарунків, які й формують його унікальний ресурс.

До позитивних аспектів дослідження належить системне визначення пропозицій щодо вдосконалення законодавства у частині визначення

суб'єктного складу відповідних обмежень, уточнення положень самих «подарункових обмежень» у частині їх змісту, уніфікації положень стосовно ознак дозволених, обмежених поррахунків для уніфікації практики правозастосування, а також підвищення ефективності кваліфікації можливих протиправних діянь у частині недотримання обмежень, а отже й відмежування підстав різних видів юридичної відповідальності публічних службовців за порушення обмежень щодо одержання ними подарунків, що сприятиме підвищенню ефективності запобігання відповідним проявам корупції, дотриманню етичних стандартів у діяльності публічних службовців. Крім того, **Курінний Є.В.** звернув увагу на наявність підтверджень достатньої апробації результатів досліджень здобувачки, які й оприлюднюють для широкого загалу результати наукового пошуку Муцураєвої Л.А.

УХВАЛИЛИ:

1. Визнати, що результати дисертації **Муцураєвої Луїзи Асхабівни** на тему «**Відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС**», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»), мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

2. Рекомендувати рецензентам д.ю.н., професору Шарій А.А., доктору філософії у галузі права (PhD), старшому викладачеві Євтушенко Д.С. під час проведення попередньої експертизи результатів дисертації **Муцураєвої Луїзи Асхабівни** на тему «**Відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС**», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»), взяти до уваги підсумки цього фахового семінару.

Головуючий:

д.ю.н., професор,
завідувач кафедри конституційного
та адміністративного права
Запорізького національного університету

Валерій КОЛПАКОВ

Секретар:

доктор філософії у галузі права (PhD),
старший викладач кафедри
конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету

Дар'я ЄВТУШЕНКО

Підпис **ВАЛЕРІЙ КОЛПАКОВ**
засвідчую **ДАР'Я ЄВТУШЕНКО**
НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

Дар'я Євтушенко

ВИСНОВОК ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ Муцураєвої Луїзи Асхабівни на тему «Відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»)

Дисертація Муцураєвої Луїзи Асхабівни на тему «Відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»), виконана у Запорізькому національному університеті. Тема дисертації затверджена на засіданні науково-технічної ради Запорізького національного університету (протокол № 3 від 24.11.2022 р.), змінена (протокол № 1 від 25.09.2025 р.).

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Муцураєвої Луїзи Асхабівни на тему «Відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС», Вченою радою Запорізького національного університету визначено, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на базі юридичного факультету Запорізького національного університету та призначено двох рецензентів:

1) доктора юридичних наук, професора, професора кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Шарую А.А.;

2) доктора філософії у галузі права (PhD), старшого викладача Євтушенко Д.С.

Ступінь актуальності теми дисертації.

Здобувачем вмотивовано обґрунтовано актуальність та важливість наукового опрацювання питань, що є предметом його дослідження, висвітлюючи зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань шляхом критичного аналізу з визначенням сутності наукової проблеми або завдання. Зокрема, активізація євроінтеграційних процесів в Україні, пов'язана з імплементацією положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, актуалізує потребу в подальшому наближенні національного законодавства до європейських стандартів публічного врядування, доброчесності та запобігання корупції. У цих умовах особливого значення набуває вдосконалення правового регулювання статусу публічних службовців, включаючи встановлення чітких меж допустимої поведінки, етичних стандартів та ефективних механізмів юридичної відповідальності за їх порушення. Одним із найбільш чутливих сегментів

такого регулювання є сфера обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями, оскільки саме в ній проходить межа між дозволеними проявами гостинності та корупційно ризикованою поведінкою.

Публічна служба є ключовим інститутом реалізації функцій держави та органів місцевого самоврядування, від ефективності якого залежить успішність упровадження соціально-економічних, адміністративних, безпекових і антикризових реформ. Водночас належне функціонування системи публічної служби неможливе без формування серед її представників високих стандартів службової етики, доброчесності, неупередженості та відповідальності. У цьому контексті дотримання встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків виступає важливою гарантією запобігання конфлікту інтересів, зловживанню службовим становищем, формуванню неформальних зв'язків залежності та інших проявів корупції в діяльності публічних службовців.

Особливої актуальності досліджувана тема набуває у зв'язку з тим, що подарунок у сфері публічної служби може виступати не лише формою зовнішньо нейтральної соціальної взаємодії, а й інструментом прихованого впливу на службову особу. Толерування порушень у цій сфері створює ризик поступового розмивання стандартів доброчесності, підриває авторитет публічної служби, знижує довіру громадян до органів державної влади та місцевого самоврядування, а також негативно впливає на ефективність антикорупційної політики держави загалом. Саме тому відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків має розглядатися не лише як інструмент карального реагування, а і як важливий елемент превентивного антикорупційного механізму.

Актуальність теми посилюється також недосконалістю чинного законодавства України у цій сфері. Нормативне регулювання обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями характеризується певною фрагментарністю, наявністю оціночних понять, колізійністю окремих положень антикорупційного, адміністративного та спеціального законодавства, а також складністю відмежування подарунка від неправомірної вигоди. На практиці зазначене зумовлює труднощі у правозастосуванні, неоднозначність судової практики, проблеми у встановленні складу правопорушення, доведенні суб'єктивної сторони, визначенні кола суб'єктів відповідальності та кваліфікації відповідних діянь за ст. 172-5 КУпАП.

Не менш важливим чинником актуальності є відсутність достатньо системного наукового підходу до дослідження саме відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями. Незважаючи на наявність значної кількості праць, присвячених публічній службі, антикорупційному законодавству, службовій етиці, дисциплінарній та адміністративній відповідальності, комплексне дослідження особливостей правового регулювання, складу правопорушення, механізму притягнення до відповідальності, проблем доказування і напрямів удосконалення законодавства у цій сфері фактично відсутнє, що свідчить про наявність наукової прогалини, що потребує окремого дисертаційного осмислення.

Крім того, практична значущість теми визначається потребою у

виробленні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавства та правозастосовної діяльності. Йдеться, зокрема, про уточнення понятійного апарату, удосконалення правил кваліфікації правопорушень, пов'язаних із подарунками, розширення або конкретизацію кола суб'єктів відповідальності, підвищення рівня правової визначеності у застосуванні оціночної категорії «загальноновизнані уявлення про гостинність», а також забезпечення узгодженості між адміністративною, дисциплінарною та кримінальною відповідальністю у сфері запобігання корупції.

Отже, актуальність дисертаційної теми зумовлена: по-перше, необхідністю гармонізації українського законодавства з європейськими антикорупційними стандартами; по-друге, потребою зміцнення доброчесності та етичних засад публічної служби; по-третє, наявністю суттєвих законодавчих і правозастосовних проблем у сфері відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків; по-четверте, недостатнім рівнем наукової розробленості цієї проблематики. Усе це зумовлює теоретичну і практичну значущість дослідження та підтверджує доцільність комплексного аналізу відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Роботу виконано в межах планів наукових досліджень Запорізького національного університету на 2020 - 2025 рр., комплексних наукових проєктів «Дослідження проблем теорії службового права в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0120U000374) та «Основні напрямки удосконалення адміністративного законодавства України в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0129U000370). Крім того, тема дисертації пов'язана з підготовкою змін до національного адміністративного та антикорупційного законодавства, безпосередньо кореспондує із Стратегією реформування державного управління України на 2022–2025 роки, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р, Законом України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» від 20 червня 2022 р. № 2322-IX, Державною антикорупційною програмою на 2023–2025 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220, а також змінами до неї, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2024 р. № 1194, і рішенням Уряду про продовження строку виконання цієї Програми, прийнятим постановою Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2025 р. № 1786. Дослідження також узгоджується із загальним напрямом удосконалення публічної служби, доброчесності, підзвітності та дисципліни в системі органів державної влади й місцевого самоврядування, що впливає зі змісту зазначених стратегічних документів, спрямованих на підвищення ефективності публічного управління, запобігання корупції та гармонізацію національного правопорядку з європейськими стандартами.

Мета й задачі дослідження.

Мета дисертаційної роботи полягає в необхідності на підставі комплексного науково-теоретичного та практичного аналізу відповідальності за

порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС, виокремити проблеми її нормативного закріплення та практичної реалізації, сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства в цій сфері та практики його застосування.

Для досягнення вказаної мети в дисертаційній роботі необхідно вирішити такі **основні задачі**:

- встановити методологічні підходи до дослідження правопорушень, пов'язаних з одержанням подарунків публічними службовцями;
- визначити сутність і принципи адміністративної відповідальності за порушення антикорупційного законодавства;
- обґрунтувати підстави адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями;
- дослідити об'єктивні елементи складу правопорушень, пов'язаних із посяганням на встановлені законом обмеження щодо подарунків публічним службовцям;
- описати суб'єктивні елементи порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями;
- охарактеризувати зарубіжний досвід застосування адміністративної відповідальності за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями;
- визначити проблеми кваліфікації порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями та обґрунтувати напрями їх вирішення.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, пов'язані із застосуванням відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС.

Предметом дослідження є відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації становить система загально філософських, загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання, застосування яких забезпечило комплексне дослідження адміністративної відповідальності за порушення антикорупційних обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями. Основним методом дослідження є загальнонауковий діалектичний метод, який дав змогу розкрити сутність адміністративної відповідальності за порушення антикорупційного законодавства, визначити її місце в системі юридичної відповідальності, а також з'ясувати особливості правового регулювання обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3).

Використання законів формальної логіки, а також таких її методів, як аналіз і синтез, індукція та дедукція, дало змогу охарактеризувати підстави адміністративної відповідальності за порушення встановлених обмежень щодо одержання подарунків, систематизувати принципи адміністративної відповідальності, а також виокремити об'єктивні та суб'єктивні елементи

складу відповідних правопорушень (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2).

Системно-структурний метод застосовано для визначення внутрішньої побудови складу адміністративного правопорушення, пов'язаного з порушенням антикорупційних обмежень щодо одержання подарунків, а також для характеристики взаємозв'язку між його об'єктивними й суб'єктивними елементами (підрозділи 2.1, 2.2). Формально-юридичний метод дав змогу здійснити аналіз норм Конституції України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про запобігання корупції» та інших нормативно-правових актів, що регулюють питання встановлення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями та притягнення до відповідальності за їх порушення (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.2).

Метод тлумачення правових норм використано для з'ясування змісту категорій «подарунок», «неправомірна вигода», «службова особа», «публічний службовець», а також для розмежування допустимих проявів гостинності та протиправного одержання подарунків у контексті антикорупційного законодавства (підрозділи 2.1, 2.2, 3.2). Історико-правовий метод застосовано під час дослідження становлення й розвитку законодавства про адміністративну відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією, а також еволюції правового регулювання обмежень щодо одержання подарунків у системі публічної служби (підрозділи 1.2, 1.3).

Метод порівняльно-правового дослідження застосовано для аналізу міжнародних стандартів і зарубіжного досвіду регулювання відповідальності за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями, а також для вироблення пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства України з урахуванням європейських підходів до забезпечення доброчесності публічної служби (підрозділ 3.1).

Спеціально-юридичний метод використано для дослідження проблем кваліфікації правопорушень, передбачених ст. 172-5 КУпАП, аналізу судової практики, виявлення колізій і прогалин у правовому регулюванні, а також формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізму притягнення до адміністративної відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями (підрозділ 3.2).

Метод моделювання дав змогу окреслити напрями оптимізації законодавчого регулювання адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері, запропонувати шляхи вдосконалення конструкції складу правопорушення, уточнення кола суб'єктів відповідальності та підвищення ефективності правозастосування у справах про порушення антикорупційних обмежень щодо одержання подарунків (підрозділ 3.2).

Нормативну основу роботи становлять Конституція України, міжнародні правові акти, закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, інші підзаконні нормативно-правові акти у сфері публічної служби. Для розроблення пропозицій з удосконалення застосування

відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС.

Емпіричну основу дослідження становлять рішення судів у адміністративних справах про оскарження правомірності застосування заходів дисциплінарної відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями у сфері публічної служби за 2022–2025 рр., статистичні дані Державної служби статистики України, відомості на офіційних веб-сайтах суб'єктів публічної адміністрації, правова публіцистика.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних наукових досліджень, що присвячені визначенню відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС. У результаті проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення й висновки, запропоновані особисто здобувачем, зокрема:

уперше:

- обґрунтовано, що адміністративна відповідальність за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків має чотирикомпонентну структуру реалізації, яка включає нормативну, фактичну, юридичну та процесуальну складові, де визначено, що юридична підстава у справах за ст. 172-5 КУпАП має самостійне значення і полягає в обов'язковому встановленні повного складу правопорушення, зокрема причинно-наслідкового зв'язку між одержанням подарунка та виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

- положення про необхідність розширення кола суб'єктів адміністративної відповідальності за ст. 172-5 КУпАП на осіб, визначених у пункті 3 частини першої ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», з метою усунення законодавчої неузгодженості та підвищення ефективності антикорупційного правозастосування;

удосконалено:

- розуміння, що правопорушення, пов'язані з одержанням подарунків публічними службовцями, слід розглядати не лише як різновид адміністративного делікту, а і як складову ширшого антикорупційного механізму, пов'язану з конфліктом інтересів, неправомірною вигодою та порушенням етичних стандартів публічної служби;

- підходи до системи принципів адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, через визначення на комплексному теоретико-правовому рівні, що дозволило обґрунтувати її як самостійний елемент антикорупційного механізму держави, що має подвійний характер – нормативно-регулятивний і гарантійний, де запропоновано авторську систематизацію таких принципів із виокремленням загальноправових, спеціально-адміністративних і антикорупційно-специфічних засад;

дістали подальшої розробки:

- науковий підхід до розуміння предмета правопорушення у сфері одержання подарунків шляхом обґрунтування доцільності його переважного

обмеження матеріально визначеними або економічно оцінюваними благами; запропоновано авторське розмежування понять «подарунок» і «неправомірна вигода» за вартісним, правовим та функціональним критеріями;

- напрями імплементації зарубіжного досвіду в законодавство України, які полягають у нормативному закріпленні переліку дозволених і заборонених подарунків, створенні спеціального механізму реєстрації та декларування подарунків, визначенні порядку поводження з протокольними подарунками, а також гармонізації правил щодо одержання подарунків публічними службовцями із законодавством про конфлікт інтересів та службову етику;

- аргументація уніфікації вартісних меж дозволених подарунків і порогів їх декларування як умови підвищення ефективності фінансового контролю та запобігання латентним корупційним практикам.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані у:

науково-дослідній діяльності – для подальших наукових досліджень із відповідної проблеми відповідальності за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС;

правотворчій діяльності – з метою вдосконалення нормативно-правових актів у сфері публічної служби, зокрема Законів України «Про державну службу», «Про запобігання корупції» тощо;

правозастосовній діяльності – для вдосконалення процедури розгляду та вирішення спорів у сфері публічної служби, що виникають внаслідок порушення норм за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС;

навчальному процесі – під час підготовки підручників і навчальних посібників із дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне процесуальне право», «Службове право», «Антикорупційне право», а також їх викладання здобувачам ЗВО.

Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі (точність, логічність, лаконічність, зрозумілість, зв'язаність, цілісність, завершеність).

Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, та повнота опублікування результатів дисертації.

В яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Муцураєва Л.А. Методологія дослідження правопорушень у сфері одержання подарунків публічними службовцями. *Правові новели*. 2025. № 26. С. 545-553. DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2025.26.62>
http://legalnovels.in.ua/journal/26_2025/64.pdf

2. Муцураєва Л.А. Відмежування подарунка від неправомірної вигоди у

публічній сфері: зарубіжні доктринальні підходи та їх значення для адміністративно-правової кваліфікації. *Право та державне управління*. 2025. № 3. С. 240-245. DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.3.30> http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2025/32.pdf

3. Муцураєва Л.А. Принципи адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією: національні та міжнародні стандарти правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 11. С. 418-421. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-11/89> http://lsej.org.ua/11_2025/91.pdf.

4. Муцураєва Л.А. Антикорупційні принципи і обґрунтовані обмеження прав публічних службовців: адміністративно-правовий вимір. *Право і суспільство*. 2025. № 6. С. 594-599. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.6.83> http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/6_2025/85.pdf

Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Муцураєва Л.А. Принципи диференціації та персоналізації адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією. Актуальні проблеми правової науки та правоохоронної діяльності : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 22 грудня 2025 року / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2025, С. 129 – 132. https://www.znu.edu.ua/faculty/law/nauka/2025/_vseukrayins_koyi_naukovo-praktichnoyi_konferents_yi_aktual_n_problemi_pravovoyi_nauki_ta_pravookhronnoyi_d_yal_nost_.pdf

2. Муцураєва Л.А. Адміністративне правопорушення у сфері одержання подарунків: ознаки складу та критерії відмежування від корупційних злочинів. Правова освіта та правова наука в умовах сучасних трансформаційних процесів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 24 жовтня 2025 року / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2025, С. 158-161. https://www.znu.edu.ua/faculty/law/nauka/2025/mater_ali_konferents_yi_pravova_osv_ta_ta_pravova_nauka_v_umovakh_suchasnikh.pdf

Повнота опублікування результатів дисертації засвідчується таблицею 1.

Таблиця 1 – Повнота опублікування результатів дисертації

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділи дисертації, що висвітлюються
	Назва	Видання	
Наукові фахові видання України категорії «Б»			
1.	Методологія дослідження	<i>Правові новели</i> . 2025. № 26. С. 545-553. DOI	п.1.1

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділи дисертації, що висвітлюються
	Назва	Видання	
	правопорушень у сфері одержання подарунків публічними службовцями	https://doi.org/10.32782/ln.2025.26.62 http://legalnovels.in.ua/journal/26_2025/64.pdf	
2.	Відмежування подарунка від неправомірної вигоди у публічній сфері: зарубіжні доктринальні підходи та їх значення для адміністративно-правової кваліфікації	<i>Право та державне управління.</i> 2025. № 3. С. 240-245. DOI https://doi.org/10.32782/pdu.2025.3.30 http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2025/32.pdf	п. 1.3 п. 1.2
	Принципи адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією: національні та міжнародні стандарти правового регулювання	<i>Юридичний науковий електронний журнал.</i> 2025. № 11. С. 418-421. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-11/89 http://lsej.org.ua/11_2025/91.pdf	п. 1.2.
3.	Антикорупційні принципи і обґрунтовані обмеження прав публічних службовців: адміністративно-правовий вимір.	<i>Право і суспільство.</i> 2025. № 6. С. 594-599. DOI https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.6.83 http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/6_2025/85.pdf	п. 1.2. п.3.2.
4.	Принципи диференціації та персоналізації адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.	Актуальні проблеми правової науки та правоохоронної діяльності : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 22 грудня 2025 року / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2025, С. 129 – 132. https://www.znu.edu.ua/faculty/law/nauka/2025/_vseukrayins_koyi_naukovo-praktichnoyi_konferents_yi	п. 2.1. п. 2.2.

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділи дисертації, що висвітлюються
	Назва	Видання	
		_aktual_n_problemi_pravovoyi_nauki_ta_pravookhoronnoyi_d_yal_nost_.pdf	
	Адміністративне правопорушення у сфері одержання подарунків: ознаки складу та критерії відмежування від корупційних злочинів.	Правова освіта та правова наука в умовах сучасних трансформаційних процесів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 24 жовтня 2025 року / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2025, С. 158-161. https://www.znu.edu.ua/faculty/law/nauka/2025/materiali_konferentsiyi_pravova_osvita_ta_pravova_nauka_v_umovakh_suchasnikh.pdf	п.2.1. п.2.2.

ВИСНОВОК

Ознайомившись із дисертацією Муцурасвої Луїзи Асхабівни на тему «Відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС» та науковими публікаціями, в яких висвітлені основні наукові результати дисертації, а також взявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Дисертація Муцурасвої Луїзи Асхабівни на тему «Відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС» є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне та практичне значення, а отже, свідчить про істотний особистий внесок здобувачки у розвиток правової науки.

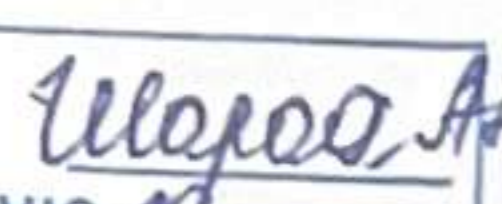
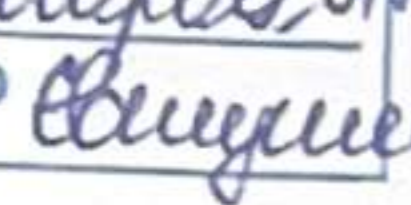
2. Дисертація Муцурасвої Луїзи Асхабівни на тему «Відповідальність за порушення обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями за законодавством України та країн ЄС» може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право») у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:
професор кафедри конституційного
та адміністративного права
Запорізького національного університету,
доктор юридичних наук, професор

 Анна ШАРАЯ

Рецензент:
старший викладач кафедри конституційного
та адміністративного права
Запорізького національного університету,
доктор філософії у галузі права (PhD)

 Дар'я ЄВТУШЕНКО

Підпис **НАЧАЛЬНИК**
засвідчую **ПІДРУКАДРІВ**

